ENSIHOITAJAT

Ensihoitajien kohtaama väkivalta puhututtaa

Ensihoitajat kohtaavat työssään väkivaltaa, joka vaikuttaa esimerkiksi työturvallisuuteen ja -hyvinvointiin. Väkivaltatilanteiden ennakointi ei ole helppoa. Ensihoitokertomukset ovat potentiaalinen tietolähde tukijärjestelmille, joiden avulla ensihoitajat voisivat paremmin valmistautua tehtäviin, joissa on väkivallan uhka.

Terveydenhuollon eri ammattiryhmät kohtaavat työssään väkivaltaa. Ilmiö on ongelma sekä globaalisti että kansallisesti (1,2). WHO:n mukaan väkivallalla tarkoitetaan fyysistä ja psyykkistä väkivaltaa, mutta työhön liittyvästä väkivallasta puhuttaessa tarkoitetaan usein niiden lisäksi myös seksuaalista väkivaltaa. Lisäksi työturvallisuuslaissa (738/2002) on erikseen määritelty häirintä ja epäasiallinen kohtelu.

Ratkaisut väkivallan uhan hallitsemiseksi tulisi tehdä toimialakohtaisesti (1,2), mutta toistaiseksi ratkaisut eivät ole onnistuneet poistamaan kaikkia ongelmakohtia, ja lisätutkimusta tarvitaan erityisesti ensihoidosta (3,4).

INFO

Työsuojelurahaston rahoittamassa Turun AMK:n koordinoimassa tutkimushankkeessa (1.2.2024–31.1.2026), johon osallistuvat lisäksi Turun yliopisto ja Varsinais-Suomen pelastuslaitos, selvitetään muun muassa ensihoitokirjausten hyödyntämistä päätöksenteon tukityökaluissa, sekä mitä riskejä ja haasteita tähän liittyy.

Ensihoito on osa erikoissairaanhoitoa, jonka vuosittainen tehtävämäärä on yli 800 000 ensihoitotehtävää. Monella alueella ensihoito on ainoa saatavilla oleva terveydenhuollon palvelu virka-ajan ulkopuolella.

Ensihoidon erityispiirteenä on se, että toimintaympäristö on kontrolloimaton. Tämän vuoksi ammattilaisiin kohdistuvia vaaratilanteita on vaikea ennustaa ja estää. Ensihoitajien tehtäviin ei kuulu yleisestä turvallisuudesta huolehtiminen, eikä ammattilainen voi tinkiä omasta turvallisuudestaan. Toisaalta poliisin resurssit ovat rajalliset, eikä ole realistista ajatella, että uhkaavissa tilanteissa poliisi automaattisesti osallistuu ensihoitotehtävälle.

Ensihoitajien kohtaama väkivalta

Ensihoitajien työssään kohtaama väkivalta on tunnistettu laajasti (4). Tutkimukset ovat kuitenkin asetelmiltaan pääosin kuvailevia ja perustuvat kyselyihin tai ensihoitajien omaan ilmoitukseen. Suomessa ammattiliittojen kyselyssä lähes kaikki ensihoitajat kertoivat kohdanneensa työssään väkivaltaa (97 %, n=1939). Noin 40 % oli saanut tappouhkauksia. Teräase oli mukana 30 % ja ampuma-ase 9 % näistä uhkauksista.

Väkivalta on tunnistettu erityiseksi haasteeksi ensihoitotehtävillä, joissa on mukana alkoholia, lääkeaineita tai huumeita tai potilas kärsii mielenterveysongelmista. Yleisin väkivallan aiheuttaja on potilas, mutta myös muut paikallaolijat voivat kohdistaa väkivaltaa ensihoitohenkilöstöön (5).

Huomionarvoista on, että tieto väkivallan uhasta, kuten aggressiivisuudesta ei aina etukäteen välity tehtäville hälytetyille ensihoitajille. Myös kokemus uhasta ja uhan hallinnasta vaihtelevat ensihoitajien välillä (6).

Ensihoitajiin kohdistuvan väkivallan seuranta on haastavaa, koska väkivaltatilanteita jätetään usein raportoimatta. Taustalla voi olla kokemuksia muun muassa johdon välinpitämättömyydestä, häpeästä tai syyllisyyden tunteesta, pelosta joutua itse syytetyksi, kiireestä tai seurauksiin liittyvästä huolesta. Lisäksi väkivallan voidaan nähdä kuuluvan osaksi työtä.

Ensihoitokertomusteksteistä apu?

Ensihoitajiin kohdistuvan väkivallan ehkäisyyn ja hallintaan tarkoitettujen vaikuttavien ratkaisujen kehittämiseksi tarvitaan tehokkaampia menetelmiä ja intuitiivisia työkaluja tunnistamaan ja ennakoimaan mahdollisia väkivaltatilanteita.

Ensihoitokertomukset sisältävät ammattilaisten kirjaamia potilaan hoitoon liittyviä keskeisiä tietoja. Siksi niitä voidaan ajatella käytettäväksi hoitotilanteissa tapahtuvien väkivaltatilanteiden kuvaamiseen, arviointiin ja ennustamiseen. Työkalujen kehittämistä varten tarvitaan kuitenkin syvä ymmärrys kirjausten sisällöstä, laadusta ja rakenteesta.

Tarvitaan syvää ymmärrystä kirjausten sisällöstä, laadusta ja rakenteesta.

Tarkasteluun tarvitaan suuri aineisto, joka lähtökohtaisesti on multimodaalinen, koska aiheeseen liittyviä tietoja voidaan kirjata niin rakenteisesti kuin vapaana tekstinä. Ensihoitokirjausten tarkastelu erilaisten luonnollisen kielen käsittelyn menetelmien ja tilastollisten analyysien avulla tuottaa tietoa ensihoitajien kohtaamista väkivaltatilanteista ja niitä ennustavista tekijöistä. Näiden tietojen pohjalta voidaan kehittää päätöksenteon tukityökaluja, joiden avulla ensihoitajat voisivat paremmin valmistautua tehtäviin, joissa on väkivallan uhka.

Ensihoitokirjauksista tukea uhka- ja väkivaltatilanteiden ennakointiin?

Toisiokäytössä riskejä ja haasteita

Ensihoitokirjausten toisiokäyttöön liittyy haasteita ja riskejä. Yksi keskeinen haaste on saatavilla olevan datan laatu ja se, että kirjaamiskulttuurit ja tiedon tallentamisen menetelmät vaihtelevat eri toimijoiden ja järjestelmien välillä. On myös tärkeää huomioida se, mitä jätetään kirjaamatta asiakirjoihin.

Yhtenevien toiminta- ja kirjaamismallien avulla kehitetyt ratkaisut ovat paremmin siirrettävissä eri ympäristöihin. Datan riittävyys on keskeinen edellytys toimivien ennustavien mallien luomisessa. Lisäksi on tärkeää kiinnittää erityistä huomiota siihen, miten tukityökalun tuottamaa tietoa käytännössä tulkitaan väärintulkinnan riskin vähentämiseksi.

Terveystietojen tutkimuksessa on erittäin tärkeää huomioida tietoturvaan ja yksityisyyteen liittyvät näkökulmat, joiden varmistamiseksi tarvitaan erityisosaamista ja turvallisia käyttöympäristöjä. Riskien arviointi on avainasemassa tutkimuksen suunnittelussa ja koko tukityökalujen kehittämisprosessissa.

Kohti tulevaa

Työsuojelun näkökulmasta ensihoitajien työssään kohtaama väkivalta vaikuttaa laajasti ensihoitajien työturvallisuuteen, työhyvinvointiin, työssä jaksamiseen ja alalla pysymiseen. Ensihoitokirjausten toisiokäyttö voidaan nähdä innovatiivisena, uutena ratkaisuna ongelmaan, mikä yhtäältä tiedetään mutta on toisaalta epäselvä.

Tutkimus tuottaa lisää näyttöön perustuvaa tietoa asiakasväkivaltatilanteista sekä niiden ennakoimisesta, ehkäisemisestä ja turvallisesta hoitamisesta ensihoidossa. Tämä tieto auttaa edistämään ensihoitajien työturvallisuutta ja turvaamaan potilaiden hoitoa. ●

JANI PAULIN
yliopettaja,
Turun ammattikorkeakoulu,
post doc -tutkija, Turun yliopisto

LAURA-MARIA PELTONEN
erikoistutkija sr.,
Hoitotieteen laitos, Turun yliopisto,
apulaisprofessori,
Sosiaali- terveysjohtamisen laitos,
Itä-Suomen yliopisto

LÄHTEET

1 Rossi MF, Beccia F, Cittadini F, ym. Workplace violence against healthcare workers: an umbrella review of systematic reviews and meta-analyses. Public Health. 2023;221:50–59.

2 Pulkkinen J.M. Väkivallan uhan hallinta Suomessa sosiaali- ja terveydenhuoltoalan työssä. Annales Universitatis Turkuensis D1546. Turun yliopisto 2021. http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-29-8435-0

3 Spelten E, Thomas B, O'Meara PF, ym. Organisational interventions for preventing and minimising aggression directed towards healthcare workers by patients and patient advocates. Cochrane Database Syst Rev. 2020;4(4):CD012662.

4 Murray RM, Davis AS, Shepler LJ, ym. A Systematic Review of Workplace Violence Against Emergency Medical Services Responders. New Solut. 2020;29(4):487–503.

5 Taylor J, Murray R, Birrzer M, ym. EMERG-ing data: Multi-city surveillance of workplace violence against EMS responders. J Safety Res. 2023;86:62–79.

6 Maguire BJ, O'Neill BJ, O'Meara P, ym. Preventing EMS workplace violence: A mixed-methods analysis of insights from assaulted medics. Injury. 2018;49(7):1258–1265.